

Finansministeren

Stortingets presidentskap
Stortinget

0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
12/2582 VEW

Dato
20.06.2012

Spørsmål til skriftlig besvarelse nr. 1562 fra FrP Ketil Solvik-Olsen om skattelettelser og statlige finanser i kjølvannet av finanskrisen

Jeg viser til brev av 8. juni 2012 med spørsmål til skriftlig besvarelse fra stortingsrepresentant Ketil Solvik-Olsen om skattelettelser og statlige finanser i kjølvannet av finanskrisen.

Spørsmål

”Under partilederdebatten 1. juni hevdet representanter for regjeringspartiene at skattelettelser var årsak til den vanskelige situasjon i mange land etter finanskrisen. Kan finansministeren oppgi hvilke land det siktes til, hvordan skatteinntektene og skattenivået har utviklet seg i disse landene, samt hvilke konkrete skatteendringstiltak man sikter til som gav problemer for statsfinansene i etterkant som en direkte følge?”

Finansministerens svar

Utviklingen i de siste årene har minnet om hvor viktig det er å holde orden i offentlige finanser. Over tid må alle offentlige utgifter finansieres ved tilsvarende inntekter.

Mange land gikk inn i finanskrisen med svake offentlige finanser. I perioden 1980-2007 hadde OECD-landene som gruppe et gjennomsnittlig budsjettunderskudd på over 3 pst. av BNP. Selv i femårsperioden før finanskrisen, da den økonomiske veksten var god internasjonalt, var det årlige budsjettunderskuddet i OECD-området i gjennomsnitt 2¾ pst. av BNP. Slik lånefinansiering av offentlige utgifter gjennom mange år kan vitne om manglende finanspolitisk styring. Tallene illustrerer et manglende samsvar mellom ambisjonene for offentlig forvaltnings virksomhet og finansieringen gjennom skattesystemet.

Et eksempel på at skattelettelser bidro til svekkede statsfinanser forut for krisen finner vi i USA. Congressional Budget Office (CBO) beregnet at lettelsene som ble gitt i 2001 (Economic Growth and Tax Relief Reconciliation Act of 2001), ville svekke statsfinansene med 1350 mrd. USD over tiårsperioden 2001-2010. Ytterligere lettelser (Jobs and Growth Tax Relief Reconciliation Act of 2003), beregnet til 450 mrd. USD fram til 2012, ble vedtatt i

2003. Da lettelsene ble gjennomført, hadde det funnet sted en bedring av statsfinansene i USA, og det var forventninger om betydelige budsjettoverskudd i årene framover. Slik gikk det ikke. I stedet tok underskuddene seg opp igjen, og USA gikk inn i finanskrisen med både et underskudd i budsjettet og en føderal gjeld på vel 5000 mrd. USD, svarende til 36 pst. av BNP. CBO har beregnet at den føderale gjelden som andel av BNP ved utgangen av inneværende år vil ha doblet seg i forhold til dette nivået. Tall fra IMF indikerer at den samlede gjelden for offentlig forvaltning i USA vil utgjøre rundt 107 pst. av BNP i 2012, opp fra om lag 67 pst. av BNP i 2007.

Den globale finanskrisen i 2008 og 2009 og det påfølgende internasjonale konjunkturtilbakeslaget førte til ytterligere betydelig oppgang i underskuddene i offentlige budsjetter, også i andre land. I mange tradisjonelle industriland økte statsgjelden raskt. I 2011 passerte offentlig sektors bruttogjeld i OECD-landene 100 pst. av BNP. I noen land har gjeldsveksten ført til redusert tillit til statens evne til å håndtere sine forpliktelser. Utviklingen illustrerer også at utgangssituasjonen for offentlige finanser setter grenser for hvor mye finanspolitikken kan eller bør brukes til å stimulere økonomien.

For å styrke offentlig sektors finanser har en rekke land nå strammet inn i budsjettene. Flere land har også gjennomført reformer som bidrar til å dempe den framtidige utgiftsveksten knyttet til aldringen av befolkningen. For enkelte land framstår de statsfinansielle utfordringene likevel fortsatt som svært store.

Både i EU-land og i USA ble det gitt til dels betydelige skattelettelser etter finanskrisen. Europakommisjonen la i november 2008 fram en plan for vekst og sysselsetting (European Economic Recovery Plan for Growth and Jobs, EERP). Planen var en blanding av skattetiltak og tiltak på utgiftssiden, med en samlet økonomisk stimulanse på anslagsvis 200 mrd. euro. Som ledd i planen ble det gjennomført en rekke nasjonale skattetiltak. Det er vanskelig å skille nye skattetiltak fra tiltak som allerede var planlagt eller vedtatt, og som eventuelt ble modifisert eller tatt inn i de nasjonale stimulansepakkene. Tabellen nedenfor gir likevel en landfordelt oversikt over skattetiltak i EU. De fleste landene gjennomførte hovedsakelig lettelser, mens enkelte land (bl.a. Latvia, Litauen og Irland) økte skattene.

Table (2): Tax measures taken by EU-27 Member States

	Lowering Taxes	Increasing Taxes
<i>Labour Taxes</i>		
Personal Income Tax	OE, DK, FI, FR, DE, HU, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SK, SE	EL, IE, UK
SSC Employers	CZ, FI, HU, NL, SE	IE, RO, UK
SSC Employees	CZ, NL, SE, SK	LT, RO, UK
Withholding taxes	BE	
Deductions	OE, BG, DE, IT, PT, SK, ES, SE	
Capital Gains	RO	IE
Deferral of reform		CZ, EE
<i>Corporate Income Tax</i>		
CIT rate	EL, LU, PT, SE	IT, LT
Allowances	OE, BG, ES, IT, NL, DE, FR, LT, PL, PT, SI, SK	
<i>Value-Added Tax</i>		
Standard Rate	UK	HU, IE, LV, LT
Reduced Rates	BE, CY, CZ, FI, FR, MT, RO	HU, EE, IE, LV, LT
<i>Property and inheritance taxes</i>	EL, ES, IT, LU, PT	
<i>Environmental taxes</i>	DE, NL, RO	FI, IT, LV, LT, SI, UK

Source: adapted from European Commission (2009c).

Kilde: The 2008 Financial Crisis and Taxation Policy, Working Paper No 20 – 2009, European Commission.

Selv om Norge er i en særlig gunstig økonomisk situasjon, skal vi ta lærdom av de utfordringene mange land nå står ovenfor. Også Norge kan komme i problemer hvis vi ikke holder orden i økonomien og i offentlige budsjetter. Store inntekter fra utvinning av olje og gass gjør oss ikke immune mot tilbakeslag. Den økonomiske politikken må derfor legge vekt på å bygge opp reserver, bidra til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting og på å gi gode rammevilkår for næringsvirksomhet. Handlingsregelen for bruk av oljeinntekter over statsbudsjettet er en viktig støtte i dette arbeidet.

Med hilsen

Sigbjørn Johnsen